

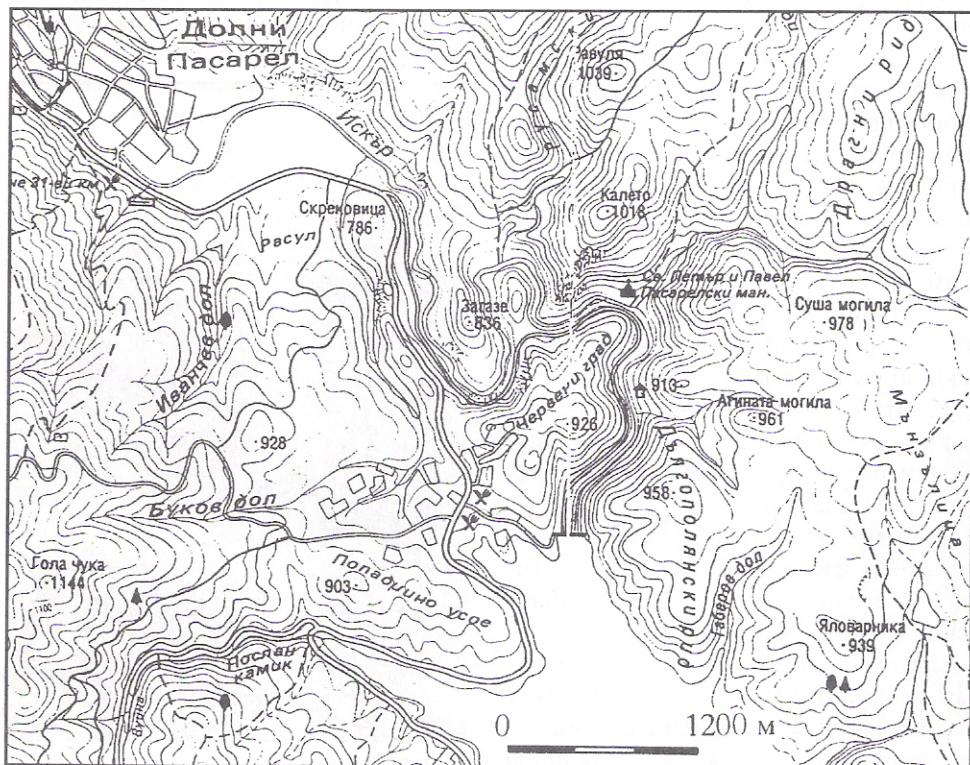
## УКРЕПЕНО СЕЛИЩЕ В М. „КАЛЕТО“ ПРИ С. ДОЛНИ ПАСАРЕЛ, СОФИЙСКО

Елена Пенчева

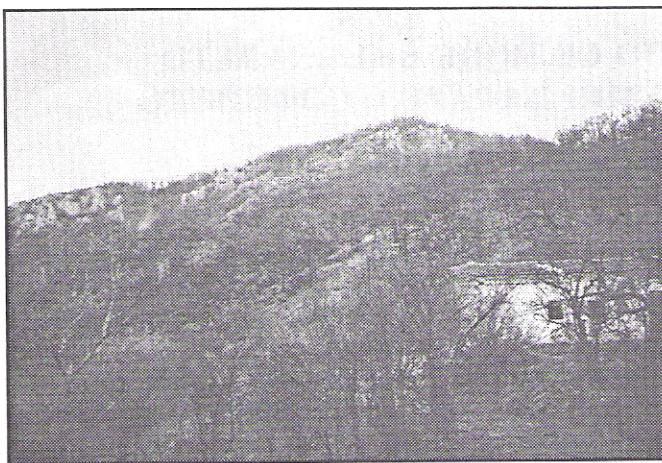
Местността „Калето“ е отдалечена от с. Долни Пасарел приблизително на 4,5 км в югоизточна посока по стария път, свързващ София със Самоков (Вж. Карта). В подножието ѝ се намират руините на манастира „Св. Петър и Павел“ (Обр. 6). Изграждането на църквата му се отнася към XVI – нач. на XVII в., а жилищната сграда западно от нея „носи стиловите белези на строителство от края на XIX – нач. на XX в.“<sup>1</sup>. Ма-

настирът явно е изграден на традиционно култово място, както показват останките на по-стара апсида под сегашната църква.<sup>2</sup>

Местността е възвишение – част от Лозенската планина, разположено на десния бряг на р. Искър, и е естествено защитена от един от завоите ѝ. Представлява неголямо плато. Склоновете му се спускат стръмно към две дерета, ограждащи го от изток и запад, и се вливат в Искър. То домини-



Карта на част от Лозенска планина с м. „Калето“.



Обр. 6. Панорама на м. „Калето“ с църквата на манастира „Св. Петър и Павел“. Поглед от юг.

ра над околните хълмове, разположени по двата бряга на реката, и позволява добра видимост към речната долина (Обр. 7).

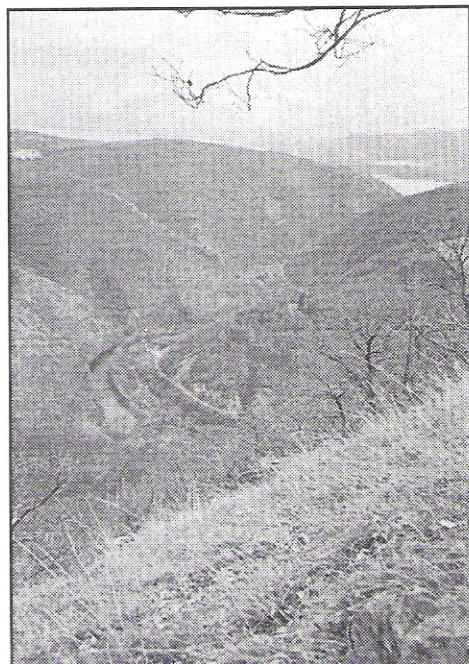
Местността е ориентирана на североизток-югозапад. Най-добър достъп предлагат по-полегатите североизточни склонове. Югозападният край на местността, макар и по-нисък, е непристъпен поради високите отвесни скали, които го ограждат, и каменистите сипеи по склоновете.

Целият хълм е обрасъл с гъста букова и дъбова гора. По южните му склонове все още се различават оградните стени от редени ломени камъни без спойка, вероятно принадлежащи на кошари, свързани с манастирските владения.

Укреплението заема най-високата североизточна част на хълма. Терентът е нарушен от големи иманярски изкопи, вероятно резултат от дългогодишна работа. Те позволяват да се видят част от укрепителните съоръжения, както и част от сградите, които ограждат. Укрепената площ е приблизително 17 дка.

Ясно се виждат два укрепителни пояса. Вътрешната крепостна стена загражда площ от около 6 дка. Тя се проследява (на около 70 м) по северния ръб на скалната тераса, където рушевините ѝ се очертават като вал от ломени камъни, буци хоросан и пръст. Изцяло може да се проследи на терена западната стена (Обр. 8) на този вътре-

решен укрепителен пояс, чието начало е около средата на северната стена. Тя е с приблизителна дължина 85 м и сключва прав ъгъл с нея. При-



Обр. 7. Долината на р. Искър. Поглед отгоре.



Обр. 8. Западната крепостна стена на вътрешното укрепление.  
Поглед от запад.

лизителната ѝ посока е север-юг, като и в двета си края достига ръба на платото. Разсипът е с ширина 7,5 м, а останките показват, че е градена също от ломени камъни със спойка от хоросан. Вероятно крепостни стени е имало и в източна и южна посока, сега обаче те не са ясно изразени. В източната част има един естествен скален масив, който вероятно е бил вграден като част от крепостните съоръжения.

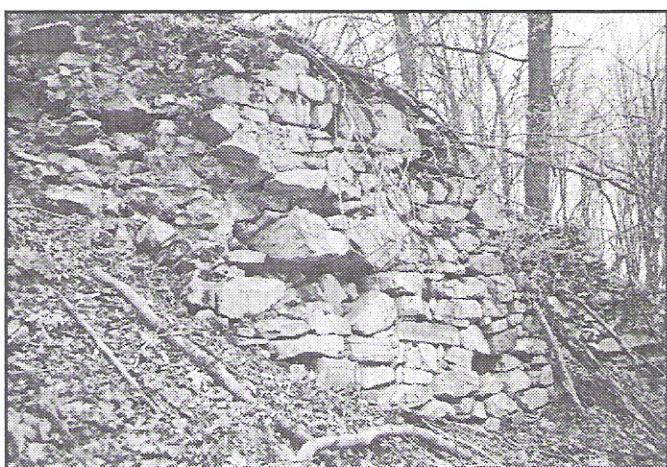
Може би тук трябва да се търси и входът на крепостта, още повече, че по склона се проследява на разстояние от около 200 м изсечен в скалите път с ширина 2 м.

Външната крепостна стена обхваща като пръстен вътрешния пояс, като върви по по-ниската скална тераса. Изцяло може да се проследи от северния склон (Обр.

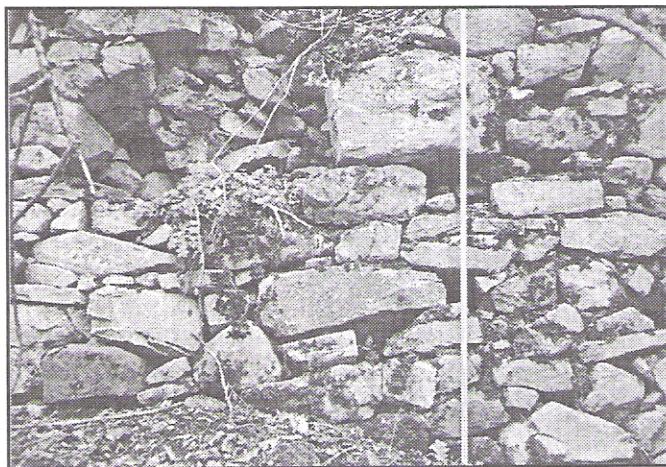
9). Дължината ѝ тук е 185 м. На места са запазени участъци с височина 1,5 м. Ширината ѝ е над 2 м. Запазените участъци позволяват да се установи техниката на градеж. Ясно се оформя външното лице от ломени плоочки камъни, споени с розов хоросан (Обр. 10). Пълнежът е също от ломени камъни, но по-дребни и обилно заляти с

хоросан, в който са включени и парченца мляна строителна керамика. В западния си край достига до преграден зид, който сключва прав ъгъл с нея и се свързва с вътрешната крепостна стена. Много е вероятно това да са останки от кула, но засега само по деструкциите, видими като насипи на повърхността, това е трудно да се установи.

Част от стена, която може да се



Обр. 9. Запазен участък от външната крепостна стена на северния склон.



Обр. 10. Външна крепостна стена на северния склон. Детайл.

свърже вероятно със същото външно укрепление, се проследява по южния скален ръб, западно от вътрешната стена с посока изток-запад. Тук, обаче, останките изглеждат като вал, обрасъл с дървета и храсти. В западна посока може да бъде проследен на около 200 м. Можем да предполагаме, че зидът е граден в същата строителна техника. Западно от точката, до която достига, теренът стръмно се спуска към реката.

Тук не се очертават останки от зид, който да загражда укрепленото пространство от запад. Много вероятно е такъв изобщо да е липсал по ради особеностите на терена.

В най-високата част на възвищението, в близост до северната крепостна стена иманярски изкоп е нарушил сграда. Разкрито е вът-

решното лице на южния зид на сграда, ориентирана с дългата си ос по посока изток-запад. Дължината на разкрития участък е 1 м, а височината е 0,70 м. Градежът е от средно големи ломени камъни, споени с хоросан, в който е примесена мляна строителна керамика. В източната част на изкопа, на 2 м северно от тази стена, се виждат

големи части от разкърен зид, в градежа на който са използвани тухли. Прави впечатление, че всички, на които могат да бъдат измерени форматите, са рязани на две ( $0,29 \times 0,16 \times 0,04$  м,  $0,30 \times 0,20 \times 0,04$  м,  $0,30 \times 0,15 \times 0,04$  м). Дебелината на хоросановите фуги е колкото тази на тухлите. Вътрешното лице на този източен зид е било обмазано с много фина и гладка хоросанова замазка (Обр. 11).



Обр. 11. Част от лицевата мазилка от църквата.

Местоположението на сградата – в най-защитената и издигната част на укреплението, както и ориентацията ѝ, а също и прецизният градеж с употреба на тухли, при това точно на източната стена, позволява да предположим, че става дума за църква. За плана, размерите и конструкцията е трудно да се съди по разкрития участък. Няма данни и за подовото ѝ ниво, както и за харктера на субструкцията. Насителната с въглени пръст на изкопа предполага дървена покривна конструкция и същевременно е указание за опожаряването на сградата. Тук вероятно е била укрита и колективна монетна находка, изкопана от иманяри. От нея те са изхвърлили две полуизтрити медни монети, едната от които на Юстин I и една на Юстиниан I (Кат. I, 1, 2)<sup>3</sup>. Двете монети са с еднаква патина. Може да се предполага, че укриването на находката, част от която са били те, е станало непосредствено преди драматичните събития, довели до загиването на сградата, а вероятно и на цялото селище.

Също във вътрешното укрепление, в близост до южния край на платото са разчистени останки от друга голяма сграда (Обр. 12). Тя е ориентирана с дългата си ос на североизток-югозапад ( $60^{\circ}$  отклонение от север). Дължината ѝ е разкрыта до 6,70 м, а вътрешната ширина на помещението е 2 м. Зидовете са с

дебелина 0,60 м. Градени са от сравнително едри ломени камъни (средно  $0,30 \times 0,20$  м), подравнени на места с малки плоски камъчета (ср. дълж. 0,16-0,17 м и ср. деб. 0,02-0,03 м). За спойка е използван бял варопясячен разтвор. Височината на зида в разкрития участък е 0,60 м. Няма данни за подово ниво. В деструкциите се откриват голямо количество фрагментирани тухли, тегули и необработени камъни. Прави впечатление пълното отсъствие на битова керамика. Вероятно тук е била открита останената от иманяри върху дънера на едно дърво медна монета на Юстиниан I (Кат. I, 3).

Западно от това помещение се развива друго, което е с идентичен градеж и дебелина на зидовете. Мно-



Обр. 12. Сграда във вътрешната част на укреплението.  
Поглед от юг.

го е вероятно тези помещения да са част от една сграда с верижен план. Те са разположени под ъгъл едно спрямо друго. Между тях се оформя проход с шир. 0,80-0,90 м. Вътрешните размери на второто помещение са разкрити частично  $4,70 \times 3,30$  м.

Височината на зида достига 0,80-0,90 м, без да се достига подово ниво. Деструкциите имат характера на тези в гореописаното помещение. Сред рушевините се откриват камъни (размери 0,30 x 0,30 м, 0,40 x 0,20 м), както и цели тухли. И тук конструкцията би трябвало да е достатъчно масивна, за да издържи тежестта на керемидения покрив.

Изкопите предоставят много данни за силен пожар, който явно е бил разрушителен за сградата. Няма данни за възстановяването ѝ след него. Липсата на каквito и да било находки, както и на керамични фрагменти сред пръстта от изкопите, не позволява да се предполагат, макар и в никаква степен на вероятност, функциите на сградата.

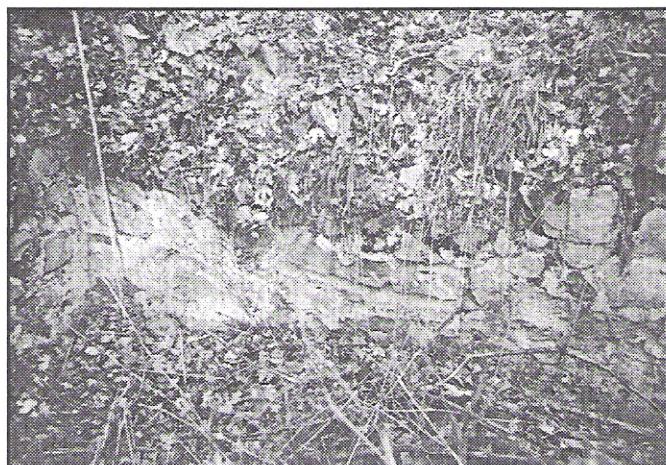
Още един зид е разкрит в непосредствена близост до крепостната стена, източно от църквата. Той е с посока север-юг. Разчистен е на дължина 1,40 м и са разкрити 0,60 м от височината му. Граден е от ломени камъни със спойка от хоросан. За характера на сградата, към която принадлежи, не сме в състояние, обаче, да кажем нищо повече.

Дебел опожарен пласт се проследява и при останалите изкопи в тази част на крепостта. Някои от тях също нарушават сгради. Само въз основа на тях, обаче, е трудно да се правят изводи за характера и гъстотата на застровянето.

Пътно застроени изглеждат север-

ната и западната по-ниски тераси, обхванати от външната крепостна стена. Именно това, както и масивността ѝ, ни пречи да я приемем за протейхизма. Разстоянието между двата пояса, особено в западната част, би било много голямо. Затова по-скоро сме склонни да смятаме, че те разграничават едно укрепено ядро, сградите в което имат вероятно обществен характер, от застроените с жилища и стопански постройки по-ниски тераси.

На 10 м западно от вътрешната крепостна стена, почти до южния ръб на склона са разкрити останки от голямо съоръжение (Обр. 13). Ориентирано е на североизток-югозапад ( $40^{\circ}$  отклонение от север). Градено е от средно големи ломени камъни със спойка от бял хоросан. Разчистени са част от вътрешните лица на северния и западния зид, които се проследяват съответно на 1,60 и 6,10 м. Във височина зидовете са разчистени до 1,10 м. От вътрешната страна фугите между камъните са старателно пътно обмазани с хидрофобен хоросан, в състава



Обр. 13. Водохранилището. Поглед от запад.

на който е включен и тухлен прах. За разлика от свързващия камъните разтвор, който е много ронлив, хоросанът от обмазката е с голяма здравина (Обр. 14). Тази особеност отличава съоръжението от останалите сгради. В пръстта на изкопа, с изключение на незначителните фрагменти тегули, не се открива почти нищо друго освен камъни и хоросан.

Много е вероятно в случая да става дума за голяма щерна, още повече, че снабдяването с питейна вода, без съмнение, е било един от основните проблеми на тукашните обитатели, тъй като наблизо няма открити водоизточници.

В близост вероятно се е намирала и някаква железарска работилница, тъй като на 3,40 м източно от водохранилището е извадена от иманярите железната наковалня (Кат. III, 4). Тя е с дължина 0,39 м и макс. ширина 0,19 м. По повърхността ѝ са полепнали въглени и овъглено жито. Това позволява да предположим, че сградата, от която произхожда, също е била опожарена. Много е вероятно наковалнята да е била укрита, но поради масивността ѝ това едва ли е станало много далеч от мястото, където с била използвана.

На северната тераса иманярски изкопи са нарушили сгради. Градежът им е от камъни, споени с кал. При някои от тях изкопите са разкрили лицата на зидовете. При други очертанията се долавят на повърх-

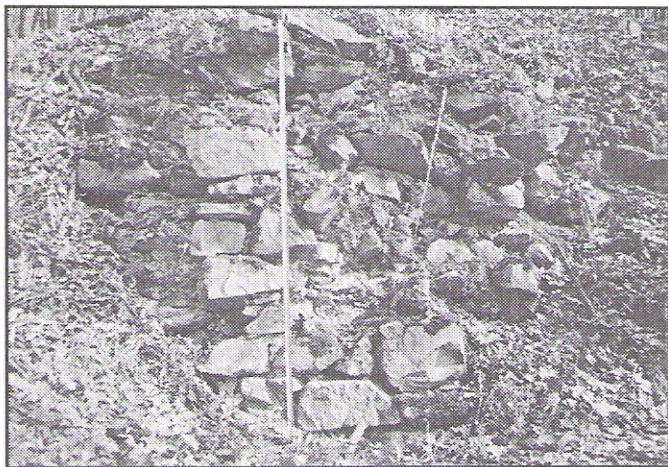


Обр. 14. Водохранилището. Част от мазилката на северната стена.

ността по каменните струпвания. Застряването в тази част е сравнително плътно. Част от тях са били покрити с керемиди, фрагменти от които се намират разпръснати. Вероятно е да става дума за складови или друг вид стопански помещения, тъй като тук също липсва битова керамика. Към това предположение навежда и откритото в един от изкопите устие на долиум (Кат. II, 10).

Очевидно най-удобен за обитаване е бил полегатият западен склон на възвишението. Той е бил плътно застроен, но е трудно да се определи характерът на сградите. Може да се допусне, че наред с жилищните постройки тук са били изградени също казармени и складови помещения, както и производствени съоръжения.

Трудно може да се приеме за част от жилищна сграда един масивен зид, разкрит в тази част на крепостта (Обр. 15). Той се намира в близост до южния край на хълма. Граден е от средно големи ломени блокове ( $0,30 \times 0,18$  м;  $0,36 \times 0,16$  м;  $0,24 \times 0,09$  м;  $0,27 \times 0,12$  м), споени



Обр. 15. Масивен зид на западната тераса. Поглед от запад.

с хоросан, в състава на който има и парченца мляна строителна керамика. Запазен е до 1,5 м височина и лицето му се проследява на 5 м дължина в посока север-юг. За съжаление не бихме могли да кажем повече за съоръжението, на което принадлежи.

Огромен изкоп е разрушил почти изцяло една от сградите в тази част на хълма. В единия край се вижда лице на зид, разчистен до 1 м височина и дължина 1,90 м. Той е с посока изток-запад. Граден е от ломени камъни със спойка от глина. От части засипаният изкоп не позволява да се установи дебелината на зидовете. Пръстта от изкопа е насищена с големи късове горели мазилки. Те имат ярък моравочервен цвят. Дебелината при някои от тях достига 0,10-0,15 м. В състава на глината има много органични примеси – слама и семена. Ясно се вижда, че те са обмазвали конструкция от сравнително тънки дървени пръти (Обр. 16). Особен интерес представляват късове, при които глината е замазана с дебел пласт бял хоросан (Обр. 17).

Тук се откриват и части от фина хоросанова обмазка (деб. 20 mm), при която се различават ясно два слоя – долният е бял и по-груб, с примеси от по-едър пясък и много слама (деб. 16-17 mm), а горният е старательно загладен и в състава му е примесен тухлен прах (деб. 5 mm), в резултат на което се получил бледорозово оцветяване.

Можем да предположим, че става дума поне за двуетажна постройка, долният етаж на която е зидан от камък, а във височина е следвал градеж от обмазани с глина пръти. Конструкцията явно е достатъчно стабилна, за да носи керемиден покрив. Фрагментирани тегули и имбрици се намират разхвърляни наоколо. Вероятно поради липсата на по-късно обитаване те са покривали пласта с опожарените останки, както ясно се вижда в един от съседните изкопи. Част от тях са сравнително добре запазени. Вероятно част от сградата е била използвана за склад, както показват откритите части от долиуми. Тук се откри и много фрагментирана керамика. Фрагментите амфорна тара принадлежат на характерните за VI в. големи амфори с шия с форма на пресечен конус и стени, върху които са нанесени дълбоки бразди (Кат. II, 11, 12). Останалата керамика се отнася най-вече към групата на обикновената местна керамика без допълнително нанасяно покритие на повърхността. Това са преди всичко гърне-

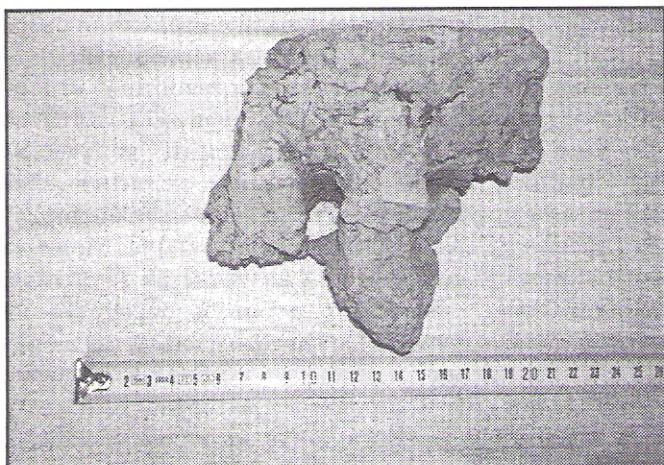
та, но има и купи, капаци, както и цилиндрични форми, подобни на чаши (Кат. II, 13-22). Находките фрагменти битова керамика, ни позволяват да приемем сградата за жилищна. Амфорите, както и голяма част от формите на гърнетата, са форми, особено характерни за VI в.<sup>4</sup> Това не е в противоречие и с датата, която дава на комплекса намерената в изхвърлената пръст монета на им-

ператор Юстин II и София, сечена в четвъртата година от управлението му (568-569 г.) (Кат. I, 4).

Вероятно към това време или малко по-късно сградата е била разрушена от пожар. Той явно е бил унищожителен за цялото селище, тъй като следите от него се проследяват във всички установени постройки.

Не малко керамичен материал е открит и в друга разрушена от импариите постройка, намираща се на 20 м южно от гореописаната. В профила на изкопа се вижда струпване от ломени камъни – явно деструкции от зидовете. Частично е разкрит зид от ломени камъни, споени с хоросан (вис. 0,57 м, дълж. 1,40 м). Той е с посока североизток-югозапад ( $35^{\circ}$  отклонение от север). Тук е открит и фрагмент от прозоречно стъкло с бледозелен цвят (Кат. III, 3).

Керамичните форми, откривани тук, са доста еднотипни (Кат. II, 23-28). Те се отнасят към цилиндричните чаши, особено характерни за укрепеното селище Големаново кале (при с. Садовец, Плевенско), или близки до тях, но по-големи<sup>5</sup>. Като цяло обаче, също се вмес-



Обр. 16. Мазилка от „Сградата с мазилките“.



Обр. 17. Мазилка и дебела хоросанова обмазка от „Сградата с мазилките“.

тват в хронологическите граници на VI в. Може би в случая става дума за по-представителна жилищна сграда, отличаваща се по стабилния градеж, стъклените прозорци и преобладаващите трапезни съдове сред керамиката.

Като имаме предвид топографските особености на селището, характера на укрепителните съоръжения и жилищното строителство, величината на укрепената площ и данните за перманентно обитаване, сме склонни да приемем, че става дума за укрепено селище от периода на късната античност<sup>6</sup>. Именно тогава този тип селища се налагат като доминираща жилищна форма. При тях наред със семейните жилища има и ясно обособени обществени звена на градоустройствената схема – резиденциите на висши чиновници, казармени постройки, църкви, хореуми, водохранилища.

Въпреки осъкдните данни, с които разполагаме, можем да предположим, че земеделието е било една от основните икономически дейности на населението тук. Свидетелство за това са овъглените зърнени останки, полепнали по наковалнята, фрагментът от сърп, както и частите от долиуми, откривани на различни места в селището. Макар и теренът наоколо да изглежда не особено благоприятен за аграрни дейности, данните от синхронни селища със сходни характеристики показват тенденция към развитие на самозадоволяващо се стопанство<sup>7</sup>.

Във връзка с това се развиват и занаятите, водещи сред които са тези, свързани с добив и обработка на желязо. Сигурно указание за наличие на железарска работилница е откри-

тата в близост до водохранилището наковалня. Големите ѹ размири предполагат употребата ѹ именно за обработка на желязо. Вероятно това е било основна икономическа дейност на населението от района, като се има предвид наслагите от магнетитови пясъци по поречието на Искър<sup>8</sup> и изобилието на железни руди в околността, разработвани чак до Освобождението<sup>9</sup>.

Много е вероятно в близост да са функционирали и керамични работилници, които да задоволяват потребностите на населението от строителна и битова керамика. Като се имат предвид големите количества строителна керамика, открити в селището, те едва ли са били транспортирани на големи разстояния. Може да се допусне и развитие на занаятите, свързани с добив и обработка на дървесина, каквато изобилства в близост и явно също е била използвана като строителен материал.

Кога точно възниква селището, по данните, с които разполагаме, е трудно да се установи. Във всеки случай условията са благоприятствали възникване тук на селищни структури още през КБЕ и КЖЕ, за което свидетелстват единични керамични фрагменти<sup>10</sup>.

За началния период на живота на късноантичното селище тук засега не разполагаме с достатъчно данни, но съществуването му през VI в., както вече споменахме, е неоспорим факт. Много повече са материалите, датиращи от времето на неговото унищожение. Че това е станало насилиствено, вероятно в резултат от вражеско нападение, свидетелстват повсеместните следи от опустошителен пожар. След него обитаването

тук не е било възстановено. Най-късната монета, открита при външната крепостна стена, е сечена в осмата година от управлението на император Юстин II (572-573 г.) (Кат. I, 5) и е сравнително добре запазена – т.е. пожарът може да се отнесе малко след отсичането ѝ. Той, най-вероятно, може да се свърже с някое от големите славяно-аварски нападения, за които има данни в изворите. Почти по същото време са унищожени и крепостта при Перник<sup>11</sup>, Никополис ад Нестум<sup>12</sup>, частично е разрушен Филипопол<sup>13</sup>. Всички тези разрушения се свързват със серията славянски нападения, които започват от 578 г. и с известни прекъсвания продължават и през 581 г., когато Менандър споменава нахлуване през Дунава на 100 000 славяни, довело до опустошаването на Тракия „и на много други земи“<sup>14</sup>. То се потвърждава и от разказа на сирийския хронист Йоан Ефески<sup>15</sup>, който говори за нападение, обхванало целия Балкански полуостров и продължило няколко години. Много е вероятно укрепеното селище при Долни Пасарел, намирайки се недалеч от главния административен център на провинция Вътрешна Дакия и разположено на една от, без съмнение, важните пътни артерии, каквато е била долината на р. Искър, да е било унищожено при същото славянско нахлуване. Разбира се, в бъдеще добре датирани материали от сигурни стратиграфски пластове биха могли да коригират и прецизиранят тази дата.

Идентификацията на селището с някое от познатите от изворите имена на крепости, съществували през VI в., засега би била повече от хипотетична, поради което се въздържаме от подобни опити.

Вероятно подобни селища са били разположени и на съседните хълмове. За укрепления по двата бряга в тази част на р. Искър споменава Ив. Велков<sup>16</sup> – Еврейското кале, Криви град и др., част от които вероятно са синхронни на разглежданото. Възможно е те да са изпълнявали определени функции, свързани в някаква степен с охраната на пътя по реката, или да са се възползвали от предимствата, които предлага близостта на пътната артерия. С повече данни, обаче, засега не разполагаме.

Много е възможно останките от по-стара църква<sup>17</sup>, открити под сегашната църква на манастира, да са свързани със средновековен селищен или манастирски комплекс, който от своя страна да наследява по-ранни структури, синхронни на късноантичното селище, но при липсата на достатъчно данни това си остава едно допускане.

## Каталог на находките

### I. Монети

**М № 1.** Медна монета на Юстин I (518-527). Константинопол (Обр. 1 а, б).

Лице: ---ST-- / NVSPPAVC

Бюст на императора с диадема, броня и палудаментум, надясно.

Опако: \*



\*COM\*

Полуизитрита.

Размери: диам. 30-31 мм, тегло 14,54 г.

Местонахиране: От накопаната пръст в западната част на църквата.

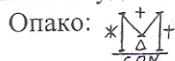
Паралели: Al. Bellinger – Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore

Collection. Volume One. Washington, 1966, p. 39, № 8 а 3.

**М № 2.** Медна монета на Юстиниан I (527-538). Константинопол (Обр. 2 а, б).

Лице: DNIVSTINI / ANVSP---

Бюст на императора с диадема, броня и палудаментум, надясно.



Полуизтрита.

Размери: диам. 28-30 мм, тегло 15,14 г.

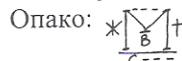
Местонамиране: От накопаната пръст в западната част на църквата.

Паралели: Al. Bellinger. Op. cit., p. 79, № 28 d 1-3.

**М № 3.** Медна монета на Юстиниан I (527-538). Константинопол (Обр. 3 а, б).

Лице: DNIVSTINI / ---SPPA---

Бюст на императора с диадема, броня и палудаментум, надясно.



Полуизтрита.

Размери: диам. 28-30 мм, тегло 18,24 г.

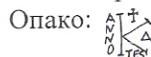
Местонамиране: От сграда във вътрешната част на укреплението. На дънера на едно дърво.

Литература: Al. Bellinger. Op. cit., p. 78, № 28 b 1-3.

**М № 4.** Медна монета на Юстин II и София (568-569). Тесалоники (Обр. 4 а, б).

Лице: DNIV--- / ----

Императорът (вляво) и императрицата (вдясно), седнали на двоен престол, насреща. И двамата са с корони и нимбове. Императорът държи с дясната си ръка кълбо с кръст.



Корозирала.

Размери: диам. 20-23 мм, тегло 5,29 г.

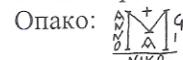
Местонамиране: От „Сградата с мазилките“ на западния склон.

Литература: Al. Bellinger. Op. cit., p. 221, № 64, 1.

**М № 5.** Медна монета на Юстин II и София (568-569). Никомедия (Обр. 5 а, б).

Лице: DNIVSTI / NYSRPPAV

Императорът (вляво) и императрицата (вдясно), седнали на двоен престол, насреща. И двамата са с корони и нимбове. Императорът държи с дясната си ръка кълбо с кръст.



Опако:



Корозирала.

Размери: диам. 27-32 мм, тегло 14,11 г.

Местонамиране: Северен зид на външната крепостна стена.

Литература: Al. Bellinger. Op. cit., p. 229, № 99 b.

## II. Керамика

**Кат. № 1.** Тухла (Табл. 1, 4). Формована в едностраниен калъп от глина с примеси от пясък и едри камъчета в тестото, добила след изпиchanето светлокрафяв цвет. На лицевата повърхност чрез притискане с дъска чица в още влажната глина е оформен бордюр. По диагонал са нанесени знаци с три пръста. Следи от хоросан.

Размери: дълж. 360 мм, шир. 310 мм, деб. 40 мм.

Местонамиране: Двуделна сграда във вътрешната част на укреплението.

**Кат. № 2.** Тухла (Табл. 1, 1). Формована в едностраниен калъп от глина с примеси от пясък и едри ка-

мъчета в тестото, добила след изпиchanето червенокафяв цвят. На гладката лицева повърхност е нанесено покритие с белезников цвят. Чрез притискане с дълчица в още влажната глина са оформени кантове. С три пръста е нанесена плетеница. На страничната повърхност – отпечатъци от три пръста.

Размери: дълж. 355 мм, шир. 315 мм, деб. 40 мм.

Местонамиране: Двуделна сграда във вътрешната част на укреплението.

**Кат. № 3.** Тухла (Табл. 2, 4). Формована в едностраниен калъп от глина с много примеси от пясък и едри камъчета в тестото, добила след изпиchanето наситенокафяв цвят. Единият ъгъл е отчупен. След това е била обмазана обилно с хоросан.

Размери: дълж. 285 мм, шир. 160 мм, деб. 40 мм.

Местонамиране: При църквата.

**Кат. № 4.** Тухла (Табл. 2, 3). Формована в едностраниен калъп от глина с много примеси от пясък и дребни камъчета в тестото, добила след изпиchanето светлокрафяв цвят. От едната страна личи отпечатък от разделителна летвичка, поставена още в калъпа. Върху лицевата повърхност има отпечатъци от цинти във влажната глина, вероятно от обувки.

Размери: дълж. 335 мм, шир. 145 мм, деб. 37-41 мм.

Местонамиране: Изкоп в централната укрепена част.

**Кат. № 5.** Тегула (Табл. 1, 2). Формована в едностраниен калъп. Глина с много примеси на пясък и камъчета в тестото, добила след изпиchanето светлокрафяв цвят. На лицевата повърхност – знаци, нанесени с пръсти. При ръбовете – следи

от оглажддане. Частично запазена.

Размери: зап. дълж. 357 мм, зап. шир. 322 мм, деб. 20-30 мм, вис. на дъгата 22 мм.

Местонамиране: Вътрешната част на укреплението.

**Кат. № 6.** Тегула (Табл. 1, 6). Формована в едностраниен калъп. Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпиchanето светлокрафяв цвят. При ръбовете – широки огладени ивици. Следи от горене. Частично запазена.

Размери: зап. дълж. 355 мм, зап. шир. 395 мм, деб. 26 мм, вис. на дъгата 40 мм.

Местонамиране: Вътрешната част на укреплението.

**Кат. № 7.** Имбрекс (Табл. 2, 1). Формован в едностраниен калъп. Глина с много примеси на пясък и камъчета в тестото, добила след изпиchanето тъмнокафяв цвят.

Размери: зап. дълж. 260 мм, шир. 145-165 мм, деб. 15-20 мм, вис. на дъгата 30 мм.

Местонамиране: Иманярски изкоп при водохранилището.

**Кат. № 8.** Имбрекс (Табл. 2, 2). Формован в едностраниен калъп. Глина с много примеси на пясък и камъчета в тестото, добила след изпиchanето червенокафяв цвят.

Размери: зап. дълж. 235 мм, шир. 110 мм, деб. 20-17 мм, вис. на дъгата 40-52 мм.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

**Кат. № 9.** Част от устие на далиум (Табл. 5, 9). Бързо колело. Глина с примеси на ситен пясък в тестото, добила след изпиchanето жълто-червен цвят. Силно горяло. Фрагмент.

Размери: d1 290 мм, деб. 10 мм.

мъчета в тестото, добила след изпиchanето червенокафяв цвят. На гладката лицева повърхност е нанесено покритие с белезников цвят. Чрез притискане с дълчица в още влажната глина са оформени кантове. С три пръста е нанесена плетеница. На страничната повърхност – отпечатъци от три пръста.

Размери: дълж. 355 мм, шир. 315 мм, деб. 40 мм.

Местонамиране: Двуделна сграда във вътрешната част на укреплението.

**Кат. № 3.** Тухла (Табл. 2, 4). Формована в едностраниен калъп от глина с много примеси от пясък и едри камъчета в тестото, добила след изпиchanето наситенокафяв цвят. Единият ъгъл е отчупен. След това е била обмазана обилно с хоросан.

Размери: дълж. 285 мм, шир. 160 мм, деб. 40 мм.

Местонамиране: При църквата.

**Кат. № 4.** Тухла (Табл. 2, 3). Формована в едностраниен калъп от глина с много примеси от пясък и дребни камъчета в тестото, добила след изпиchanето светлокрафяв цвят. От едната страна личи отпечатък от разделителна летвичка, поставена още в калъпа. Върху лицевата повърхност има отпечатъци от цинти във влажната глина, вероятно от обувки.

Размери: дълж. 335 мм, шир. 145 мм, деб. 37-41 мм.

Местонамиране: Изкоп в централната укрепена част.

**Кат. № 5.** Тегула (Табл. 1, 2). Формована в едностраниен калъп. Глина с много примеси на пясък и камъчета в тестото, добила след изпиchanето светлокрафяв цвят. На лицевата повърхност – знаци, нанесени с пръсти. При ръбовете – следи

от оглажддане. Частично запазена.

Размери: зап. дълж. 357 мм, зап. шир. 322 мм, деб. 20-30 мм, вис. на дъгата 22 мм.

Местонамиране: Вътрешната част на укреплението.

**Кат. № 6.** Тегула (Табл. 1, 6). Формована в едностраниен калъп. Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпиchanето светлокрафяв цвят. При ръбовете – широки огладени ивици. Следи от горене. Частично запазена.

Размери: зап. дълж. 355 мм, зап. шир. 395 мм, деб. 26 мм, вис. на дъгата 40 мм.

Местонамиране: Вътрешната част на укреплението.

**Кат. № 7.** Имбрекс (Табл. 2, 1). Формован в едностраниен калъп. Глина с много примеси на пясък и камъчета в тестото, добила след изпиchanето тъмнокафяв цвят.

Размери: зап. дълж. 260 мм, шир. 145-165 мм, деб. 15-20 мм, вис. на дъгата 30 мм.

Местонамиране: Иманярски изкоп при водохранилището.

**Кат. № 8.** Имбрекс (Табл. 2, 2). Формован в едностраниен калъп. Глина с много примеси на пясък и камъчета в тестото, добила след изпиchanето червенокафяв цвят.

Размери: зап. дълж. 235 мм, шир. 110 мм, деб. 20-17 мм, вис. на дъгата 40-52 мм.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

**Кат. № 9.** Част от устие на далиум (Табл. 5, 9). Бързо колело. Глина с примеси на ситет пясък в тестото, добила след изпиchanето жълто-червен цвят. Силно горяло. Фрагмент.

Размери: d1 290 мм, деб. 10 мм.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov – Die lokale Gefäßkeramik. In: S. Uenze – Die spätantiken Befestigungen von Sadovez (Bulgarien), München, 1992, Taf. 1063, S. 216.

**Кат. № 10.** Част от устие на долиум (Табл. 5, 10). Глина с примеси на ситен пясък и ситни камъчета в тестото, добила след изпичането тъмнокафяв цвят. Личи добавянето на глина при оформянето на устието. Силно горяло. Фрагмент.

Размери: d1 440 mm, деб. 15 mm.

Местонамиране: При иманярски изкоп на по-ниската северна тераса.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., Taf. 107 2-3, S. 216.

**Кат. № 11.** Част от устие на амфора (Табл. 3, 6). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпичането светложервен цвят. Много добре изпечена. Огладена външна повърхност.

Размери: d1 110 mm, h (запаз.) 85 mm, деб. 14-8 mm.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

Паралели: Г. Кузманов – Ранновизантийската керамика от Тракия и Дакия (IV – нач. на VII в.), С. 1985, РП, XIII, 9, тип I, вар. 2 – дата VI – нач. на VII в.

M. Mackensen – Amphoren und Spatheia von Golemanovo Kale. In: S. Uenze – Die spätantiken Befestigungen von Sadovez (Bulgarien), München, 1992, S. 259-261 – дата – късния V в., широко разпространени в VI в., а може би и нач. на VII в.

**Кат. № 12.** Дръжка на амфора (Табл. 3, 11). Глина с примеси на пясък в тестото, добила след изпичане-

то червенокафяв цвят. Овално напречно сечение.

Размери: шир. 40 mm, деб. 25 mm.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

**Кат. № 13.** Част от купа (Табл. 3, 7). Глина с примеси на пясък в тестото, добила след изпичането светложервен цвят.

Размери: d 180 mm, h (запаз.) 62 mm, деб. 13-8 mm.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Цит. съч., S. 210; Taf. 6413 – купи – тип 3.

**Кат. № 14.** Част от устие на гърне (Табл. 3, 4). Глина с примеси на пясък в тестото, добила след изпичането неравномерно оцветяване. Фрагмент.

Размери: d1 192 mm, h (запаз.) 31 mm, деб. 3-4 mm.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 214-215; Taf. 9719 – гърнета – тип 4.

Г. Кузманов. Op. cit.. 52, тип V.

**Кат. № 15.** Част от устие на гърне (Табл. 3, 1). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпичането тъмнобежов цвят. Бързо колело. Пресечено конично устие със заоблен устиен ръб. Фрагмент.

Размери: d1 140 mm, h (запаз.) 37 mm, деб. 3, 5 mm.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 213-214; Taf. 816 – гърнета – тип 2.

**Кат. № 16.** Част от устие на гърне (Табл. 3, 2). Глина с примеси на пясък в тестото, добила след из-

пичането кафявиочерно оцветяване. Бързо колело. Фрагмент.

Размери: d1 130 mm, h (запаз.) 32 mm, деб. 5-4 mm.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 213-214; Taf. 81 – гърнета – тип 2.

**Кат. № 17.** Част от гърне (Табл. 5, 1). Глина с примеси на пясък в тестото, добила след изпечането наситенокафяв цвят. Фрагмент. Горяло.

Размери: d 170 mm, h (запаз.) 65 mm, деб. 5-7 mm.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Цит. съч., S. 213-214; Гърнета – тип 2 – особено характерни за VI в.

Г. Кузманов. Op. cit., 52, тип V.

**Кат. № 18.** Част от капак (Табл. 3, 3). Глина с примеси на пясък в тестото, добила след изпечането червенокафяв цвят. Бързо колело. Фрагмент.

Размери: d2 (макс. зап.) 120 mm, h (запаз.) 37 mm, деб. 7 mm.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 216-217; Taf. 109.

**Кат. № 19.** Част от капак (Табл. 3, 8). Глина с примеси на пясък в тестото, добила след изпечането червенокафяв цвят. Бързо колело. Фрагмент.

Размери: d1 34 mm, h (запаз.) 23 mm, деб. 7 mm.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 216-217; Taf. 109.

**Кат. № 20.** Част от дъно на по-

добен на чаша съд (Табл. 5, 5). Глина с примеси на много слюда и пясък в тестото, добила след изпечането червенокафяв цвят. Бързо колело. Външната повърхност е покрита с белезникава ангоба.

Размери: d3 120 mm, h (запаз.) 95 mm, деб. 7-3 mm.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 201-221; Taf. 679-12 – цилиндрични форми – неопределими, подобни на чаши.

**Кат. № 21.** Част от керамична дръжка (Табл. 5, 9). Глина с примеси на пясък в тестото, добила след изпечането светлокрафяв цвят. Две надлъжни канелюри на външната повърхност. Фрагмент.

Размери: шир. 40 mm, деб. 3-4 mm, зап. дълж. 85 mm.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

**Кат. № 22.** Част от стена на гърне с дръжка (Табл. 5, 10). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпечането тъмносив цвят. Бързо колело. Дръжката е украсена с три плитки надлъжни канелюри на външната повърхност. Фрагмент.

Размери: d (макс.) 190 mm, деб. 4-5 mm.

Местонамиране: На западния склон. При „Сградата с мазилките“.

**Кат. № 23.** Част от устие на чашка (Табл. 4, 2). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпечането тъмнооранжев цвят. Бързо колело. Равно отрязан устиен ръб. Фрагмент.

Размери: d1 110 mm, d2 124 mm, h (запаз.) 74 mm, деб. 5-9 mm.

Местонамиране: Сграда на за-

западната тераса, южно от „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 211; Taf. 6714-15 – чаши с една дръшка.

**Кат. № 24.** Част от устие на съд (Табл. 4, 4). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпечането моравочервен цвят. Бързо колело. Равно отрязан устиен ръб. Фрагмент.

Размери: d1 160 mm, h (запаз.) 73 mm, деб. 4-7 mm.

Местонамиране: Сграда на западната тераса, южно от „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 211; Taf. 668.

**Кат. № 25.** Част от устие на съд (Табл. 4, 1). Глина с много примеси на пясък и слюда в тестото, добила след изпечането сивожълт цвят. Бързо колело. Равно отрязан устиен ръб. Фрагмент.

Размери: d1 110 mm, h (запаз.) 51 mm, деб. 3-6 mm.

Местонамиране: Сграда на западната тераса, южно от „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 211; Taf. 663.

**Кат. № 26.** Част от устие на съд (Табл. 4, 3). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпечането червенокафяв цвят. Бързо колело. Равно отрязан устиен ръб. Фрагмент. На повърхността – следи от корозия на железен предмет.

Размери: d1 100 mm, h (запаз.) 57 mm, деб. 3-5 mm.

Местонамиране: Сграда на западната тераса, южно от „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 211; Taf. 664-6.

**Кат. № 27.** Част от дъно на съд (Табл. 4, 5). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпечането червенокафяв цвят. Бързо колело. Неравно, леко заоблено дъно.

Размери: d1 110 mm, h (запаз.) 182 mm, деб. 5-9 mm.

Местонамиране: Сграда на западната тераса, южно от „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 211; Taf. 6613.

**Кат. № 28.** Част от дъно на съд (Табл. 4, 6). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпечането жълточервено оцветяване. Бързо колело.

Размери: d3 140 mm, h (запаз.) 54 mm, деб. 6-7 mm.

Местонамиране: Сграда на западната тераса, южно от „Сградата с мазилките“.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 211; Taf. 6713.

**Кат. № 29.** Част от устие на гърне (Табл. 5, 3). Глина с примеси на пясък в тестото, добила след изпечането сивочервен цвят. Бързо колело. Жлеб за капак. Извит навън и удебелен устиен ръб. Къса цилиндрична шийка. Фрагмент.

Размери: d1 140 mm, h (запаз.) 24 mm, деб. 7 mm.

Местонамиране: Иманярски изкоп, северно от водохранилището.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 213; Taf. 775-7810.

**Кат. № 30.** Част от устие на гърне (Табл. 5, 2). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпечането кафявочерен цвят. Бързо колело. Конично устие със заоблен устиен ръб. Фрагмент.

Размери: d1 120 mm, h (запаз.) 20 mm, деб. 4 mm.

Местонамиране: Иманярски изкоп на западния склон.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 213-214, Taf. 80-89.

**Кат. № 31.** Част от устие на гърне (Табл. 5, 5). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпичането кафявочер цвят. Бързо колело. Конично устие с леко завит навън и заоблен устиен ръб. Фрагмент.

Размери: d1 100 mm, h (запаз.) 18 mm, деб. 3-4 mm.

Местонамиране: Иманярски изкоп на северната тераса.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 213-214, Taf. 80-89.

**Кат. № 32.** Част от устие на гърне (Табл. 5, 4). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпичането светлокафяв цвят. Бързо колело. Т-образно профилирано устие. Фрагмент.

Размери: d1 210 mm, h (запаз.) 10 mm, деб. 5 mm.

Местонамиране: Иманярски изкоп на западния склон.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 214-215; Taf. 956.

**Кат. № 33.** Част от капак (Табл. 5, 6). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпичането на синтенокафяв цвят. Бързо колело. Фрагмент.

Размери: d1 140 mm, h (запаз.) 20 mm, деб. 7 mm.

Местонамиране: Иманярски изкоп на западния склон.

Паралели: G. Kuzmanov. Op. cit., S. 217; Taf. 10912.

**Кат. № 34.** Част от дръжка на гърне с устие (Табл. 5, 8). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпичането светлочервен цвят. Сив лом. Две вертикални

канелюри на външната повърхност.

Размери: шир. 25 mm, деб. 10 mm.

Местонамиране: Иманярски изкоп, северно от водохранилището.

**Кат. № 35.** Част от дръжка на гърне (Табл. 5, 7). Глина с много примеси на пясък в тестото, добила след изпичането на синтенокафяв цвят. Три вертикални канелюри.

Размери: дълж. (запаз.) 42 mm, шир. 38 mm, деб. 10 mm.

Местонамиране: Иманярски изкоп, северно от водохранилището.

### III. Други находки

**Кат. № 1.** Част от сърп, изработен от желязо (Табл. 4, 7). Триъгълно напречно сечение – вътрешна режеща повърхност. По повърхността – груби корозионни наслаги и полепнати въглени. Силно горял.

Размери: шир. 27 mm, деб. 3-1 mm.

Местонамиране: Иманярски изкоп на западния склон.

**Кат. № 2.** Част от пластина (Табл. 4, 8). Желязо. Правоъгълна форма. Горяла. Груби корозионни наслаги.

Размери: дълж. 60 mm, шир. 18 mm, деб. 2-3 mm.

Местонамиране: Сграда на западния склон „с много мазилки“.

**Кат. № 3.** Част от прозоречно стъкло (Табл. 4, 9). Жъltозелен цвят. Фрагмент.

Размери: деб. 2 mm.

Местонамиране: Сграда на западната тераса, южно от „Сградата с мазилките“.

**Кат. № 4.** Наковалня (Обр. 18, 19). Желязо. Лята. Работната ѝ повърхност е с форма на двойно-

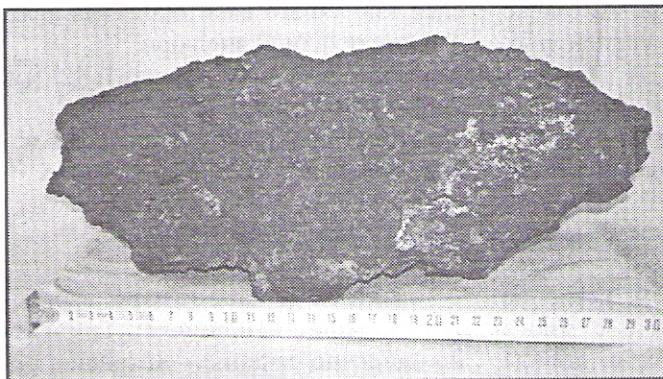
изпъкнала леща. Долната страна е с неправилна форма и вероятно служи за забиване. Силно горяла. Корозирана. По външната ѝ повърхност са полепнали въглени и овъглено жито.

Размери: дълж. 390 мм, макс.

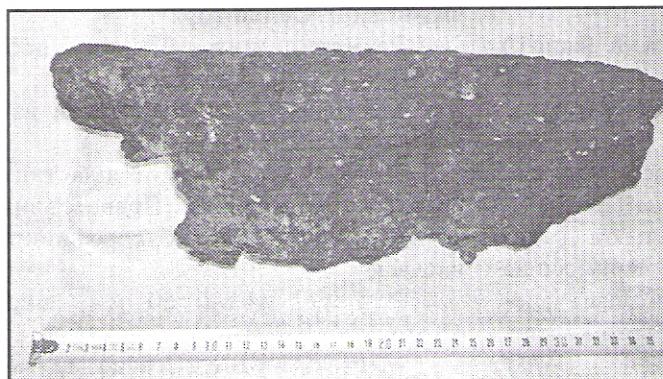
шир. на раб. част 190 мм, вис. 130 мм.

Местонаамиране: На 3,40 м източно от водохранилището.

Паралели: I. Welkov – Eine Gotenfestung bei Sadowez (Nord-bulgarien). – Germania, 19, 1935, 149-158, Abb. 5, 12.



Обр. 18. Наковалня. Работна част.



Обр. 19. Наковалня. Гледана отстрани.



а



б

Образец № 1



а



б

Образец № 2



а



б

Образец № 3



а



б

Образец № 4



а



б

Образец № 5

Обр. 1 а, б.  
Медна монета  
на Юстин I (518-527),  
сечена в Константинопол.

Обр. 2 а, б.  
Медна монета  
на Юстиниан I (527-538),  
сечена в Константинопол.

Обр. 3 а, б.  
Медна монета  
на Юстиниан I (527-538),  
сечена в Константинопол.

Обр. 4 а, б.  
Медна монета на Юстин  
II и София (568-569),  
сечена в Тесалоники.

Обр. 5 а, б.  
Медна монета на Юстин  
II и София (572-573),  
сечена в Никомедия.

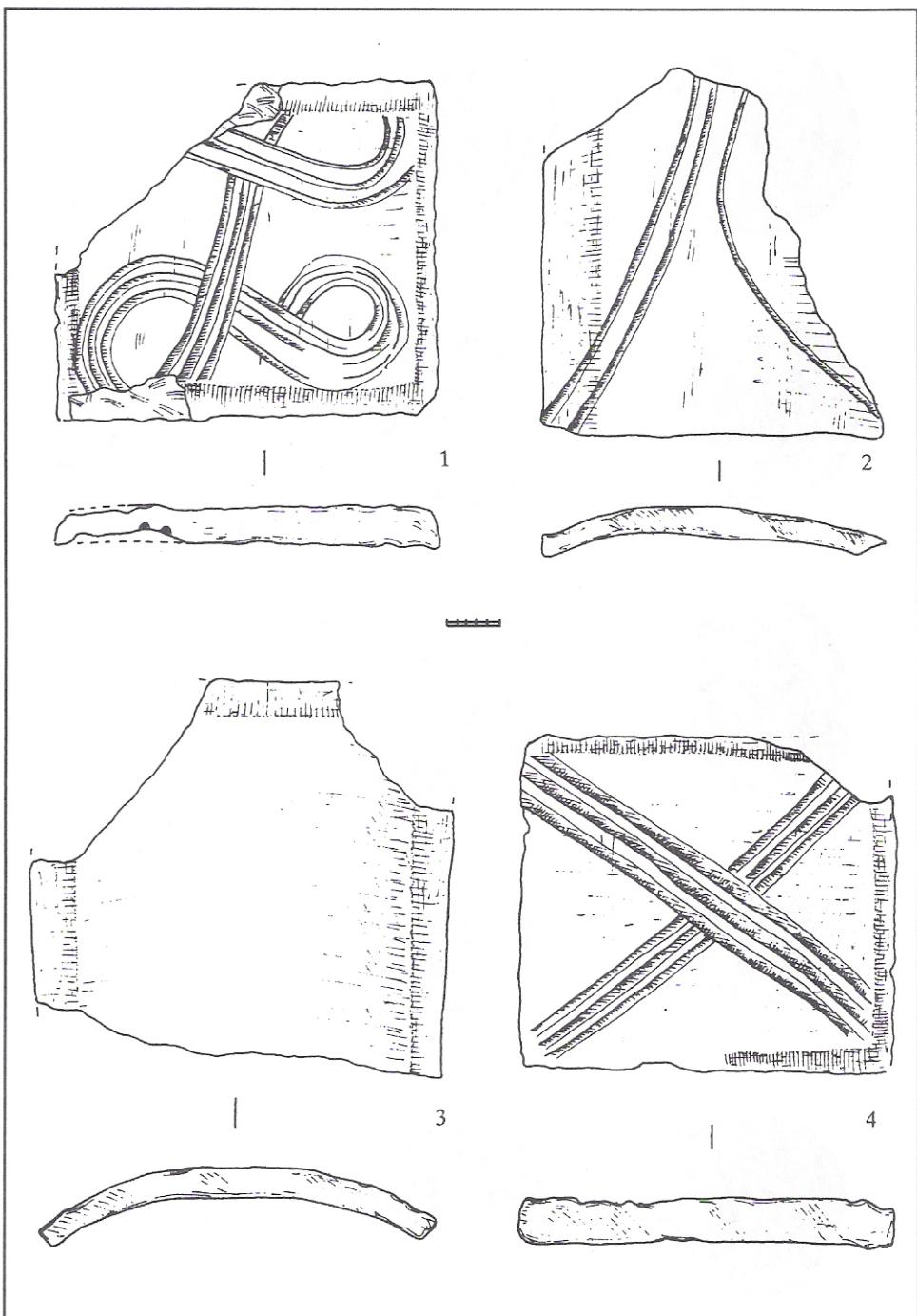


Таблица № 1.

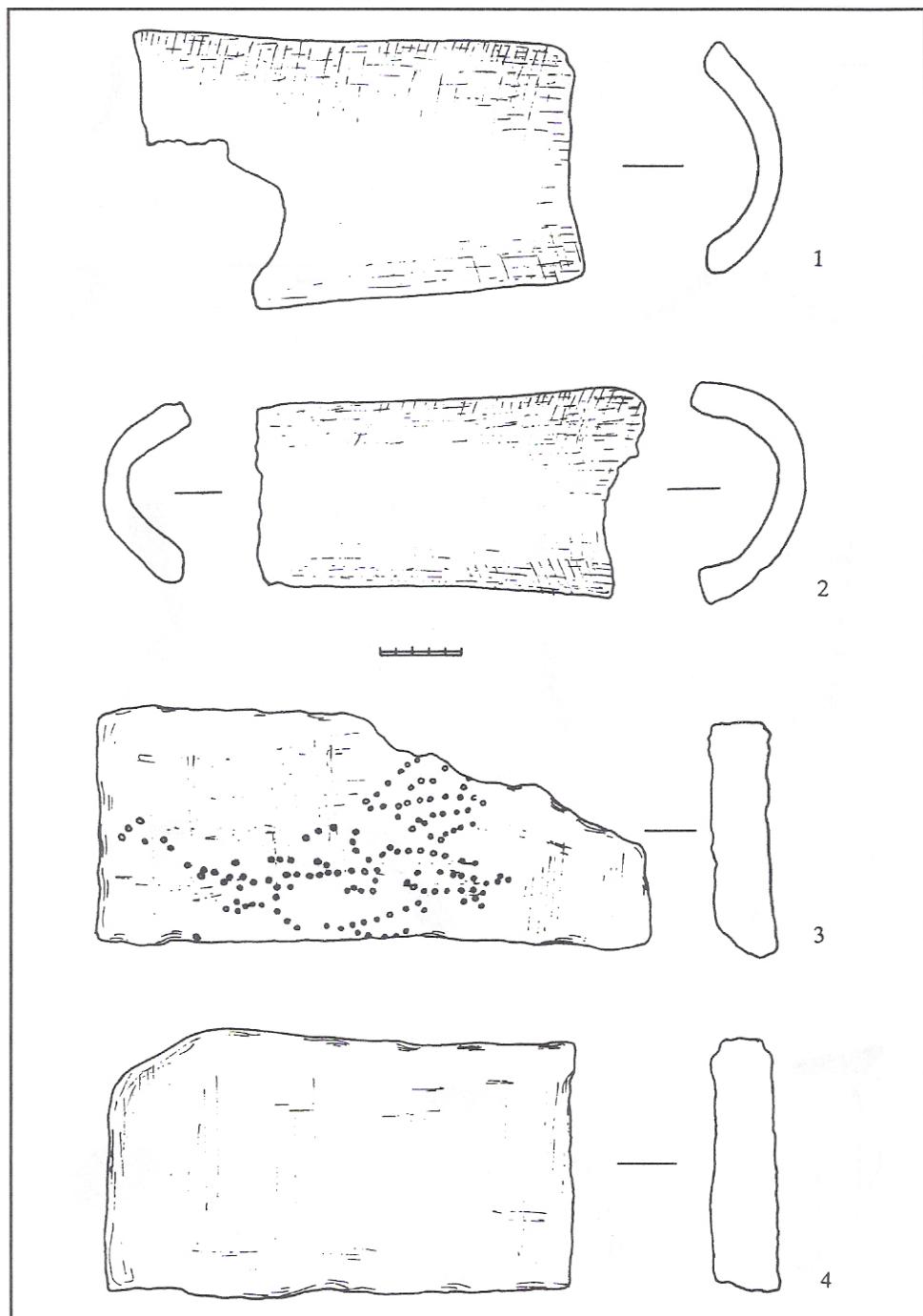


Таблица № 2.

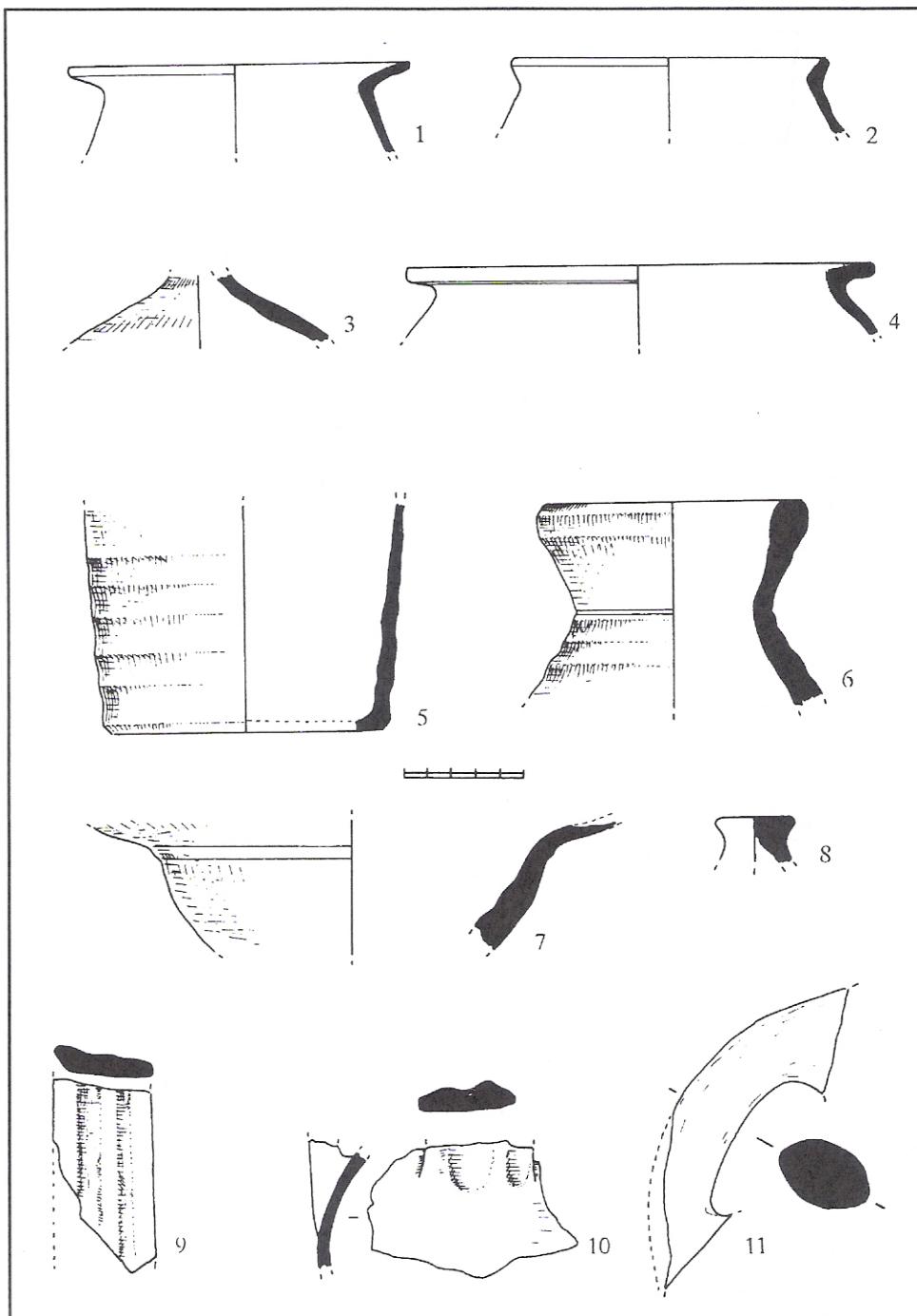


Таблица № 3.

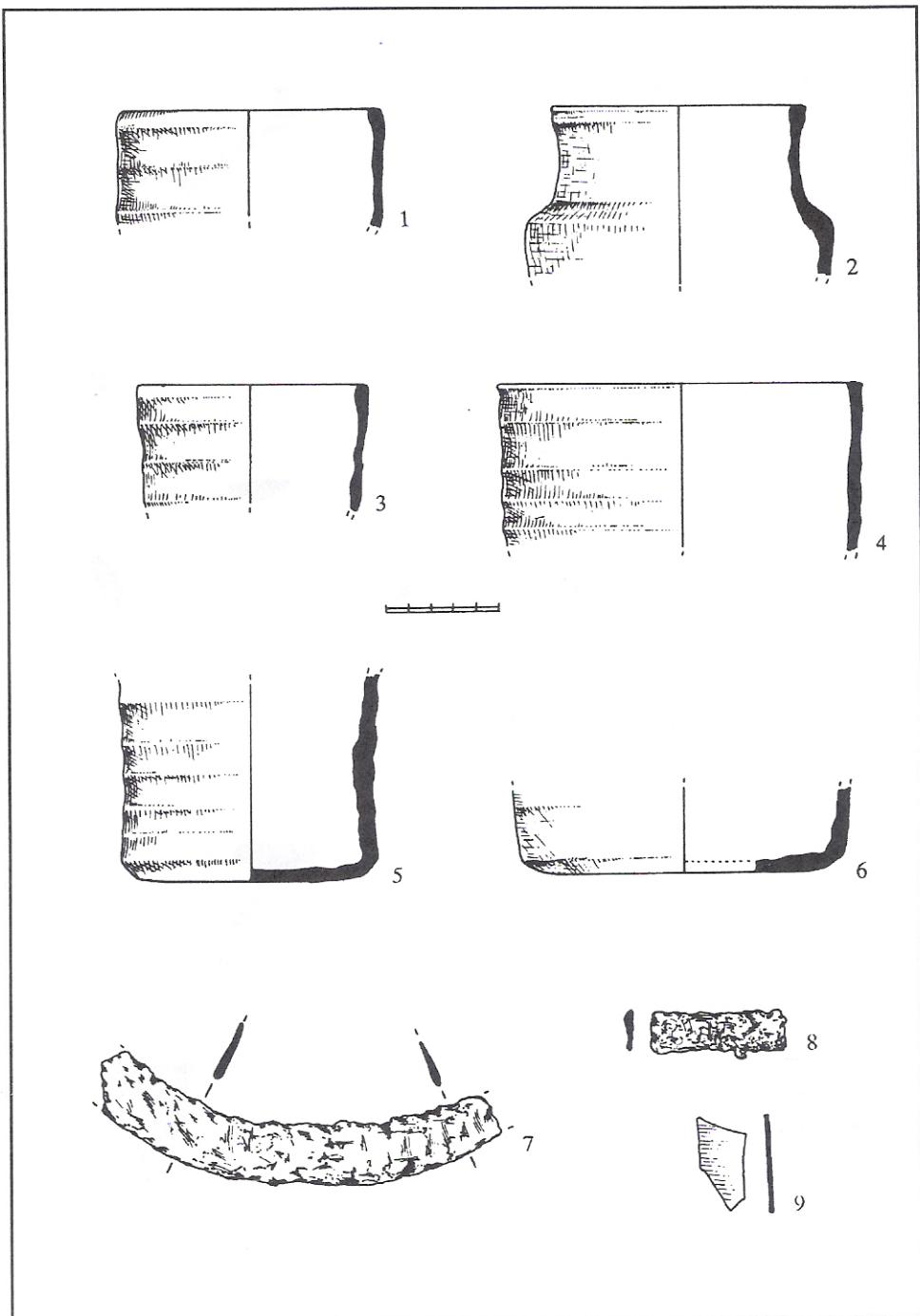


Таблица № 4.

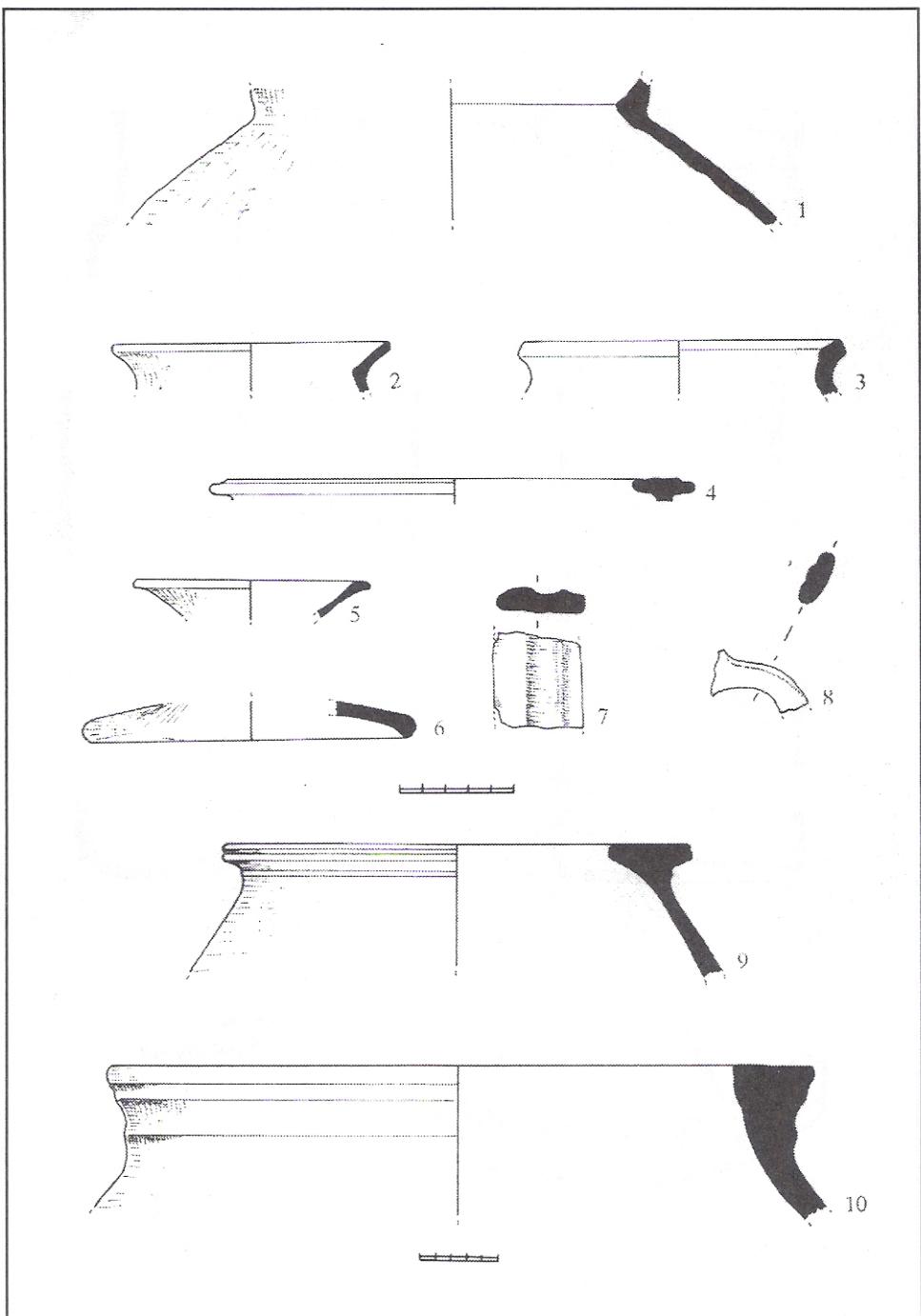


Таблица № 5.

БЕЛЕЖКИ:

1. Д. Димитрова, З. Ганева, Г. Стоянова – Софийските манастири. Възникване, развитие, структура и характер. С, 1992, 15-16.
2. Пак там, с. 15.
3. Определянето на монетите дължим на ст.н.с. Вл. Пенчев – НИМ, за което искрено му благодарим. Монетите са инвентирани в ГИК на НИМ под № 45218 и в Основен фонд (монети) под №№ 35907-35911.
4. G. Kuzmanov – Die lokale Gefässkeramik. In: S. Uenze – Die spätantiken Befestigungen von Sadovez (Bulgarien), München, 1992, S. 201-222. Г. Кузманов – Ранновизантийската керамика от Тракия и Дакия (IV – нач. на VII в.), С, 1985, РП, XIII. M. Mackensen – Amphoren und Spatheia von Golemanovo Kale. In: S. Uenze – Die spätantiken Befestigungen von Sadovez (Bulgarien), München, 1992, S. 239-254.
5. G. Kuzmanov – Op. cit, S. 211.
6. В. Динчев – Поселищно развитие през късноантичната епоха (IV-VI в.) в Тракия и Дакия (по археологически данни). Автореферат. С, 1996, 23-32.
7. Пак там, с. 30.
8. Г. Георгиев – Полезните изкопаеми по времето на траките. С, 1987, 51.
9. Г. Георгиев – Старата железодобивна индустрия в България. С, 1978, 107.
10. Изказваме искрената си благодарност на д-р К. Ников за тяхното определяне и датиране.
11. Й. Юрукова – Антични и ранновизантийски монети. В: Перник, т. 1, 1981, 234.
12. В. Пенчев – Колективна находка от медни византийски монети от VI в., намерена при разкопките на Никополис ад Нестум. – Нумизматика, 1988, 4, 36.
13. Е. Кесякова – Ранновизантийската базилика от Филипопол. – ИМЮБ, 15, 1989, 123.
14. П. Петров – Нападения на славяните на Балканския полуостров. В: История на България, т. 1, 1981, 36-37.
15. Пак там, 37.
16. Ив. Велков – Лозенската планина като археологически обект. – Във: В. „Изгрев“ от 08.08.1951, 4.
17. Д. Димитрова, З. Ганева, Г. Стоянова – цит. съч. 15-16.

AN EARLY BYZANTINE SETTLEMENT IN THE KALETO SITE AT THE VILLAGE  
OF DOLNI PASSAREL, THE SOFIA REGION

Elena Pencheva

(Summary)

The Kaleto site is about 4,5 km to the south-east of the village of Dolni Passarel in the district of Sofia. It is a small hill, naturally fortified by the river Iskar and two of her estuaries. On the highest, north-eastern part of the hill, clearly seen are the ruins of a settlement of an area of some 17 hectares, fortified with two supporting belts. Enormous ditches, a result of a long time treasure-hunters' activities, have revealed parts of a church, a water cisterns and dwelling houses.

The five copper coins and ceramic fragments, that have been found in the ditches, date the settlement to the 6th century. After a devastating fire, most probably connected with the big Slav invasion to the south of the Danube during the last years of Emperor Justin II's rule, life was interrupted.

Given the topographic and the building characteristics, it is assumed that a fortified settlement had existed there. The findings suggest at agriculture and crafts, connected with iron processing, as the main occupations of its inhabitants.